1. Din Hizmetlerinde Hitabet ve Önemi

İnsanı diğer canlılardan ayıran en temel özellik düşünmesi ve düşüncelerini dil aracılığıyla ifade edebilmesidir. İnsanlar için bilgi ve görgü kadar, güzel konuşmak da önemlidir. Güzel ve etkili konuşma becerisine **hitabet**, bu beceriye sahip olan kişiye ise **hatip** denir. Hatip, yazılı bir metinden hareketle ya da herhangi bir hazırlık yapmadan, bilgi birikimini kullanarak içinden geldiği gibi irticâlî konuşma da yapabilir. Bir konunun yazılı değil de sözle ifade edilmesini belirtmek için "irticâlî" ifadesinin yanında "şifahi" kavramı da kullanılabilir.

DEĞERLENDİRELİM

"Mümin kullarıma söyle; en güzel sözü söylesinler..."

İsrâ suresi, 53. ayet.

Yukarıdaki ayeti din hizmetlerinde hitabetin önemi açısından değerlendiriniz.

Din hizmetleri alanında görev yapan kişilerin de fikir ve duygu yönünden etkili olabilmeleri için hitabet sanatını iyi kullanmaları gerekir. Hitabet kurallarını uygulayan bir din görevlisi muhatapları tarafından sevilir ve sözü dinlenen etkili bir kişi olur.

Yüce Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'in bir öğüt olduğunu şu ayette ifade etmektedir:

هٰذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ

"Bu (Kur'an), insanlar için bir açıklama, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için bir hidayet ve bir öğüttür."[1]

Kur'an-ı Kerim'de ilahi mesajın insanlara ulaştırılmasına ilişkin pek çok ayette peygambere hitaben, "tebliğ et," "ilet," "çağır," "söyle," "haber ver," "bildir", "anlat," "öğüt ver," "uyar," "hatırlat" ve "tavsiye et" gibi emirler yer almıştır. Rabbimiz, en güzel biçimde konuşulmasını ve insanları birbirine düşürecek, kavgalara sebep olacak kaba, çirkin sözlerden kaçınılmasını emretmektedir.

وَقُلْ لِعِبَادٖى يَقُولُوا الَّتٖى هِىَ اَحْسَنُ اِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ اِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوًّا مُبٖينًا

"Kullarıma söyle: "En güzel sözü söylesinler." Çünkü şeytan aralarına girer. Doğrusu şeytan, insanın apaçık düşmanıdır."[2] Görüldüğü gibi burada tatlı sözün, iyi ve etkili konuşmanın önemine dikkat çekilmiştir. Bazen bir çift söz, büyük kavgalara neden olurken, bazen de düşman kişileri dost hâline getirir.

Allah Resulü (s.a.v.) kendisine peygamberlik görevi verildiğinde içinde yaşadığı toplum edebiyat ve belagat alanında üstün bir seviyede idi. Sözün az ve öz olması, yerli yerinde söylenmesi önem-

1 Âl-i İmran suresi, 138. ayet.
2 İsrâ suresi, 53. ayet.

seniyordu. Peygamberimiz de dine davet esnasında muhataplarını etkileyip ikna etmek için hitabet sanatını en etkili şekilde kullanmıştır. Peygamberliğin ilk yıllarında,

وَاَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ **"En yakın akrabanı uyar!"**[3]

mealindeki ayet gelince Safâ tepesinde yaptığı İslam'a davet konuşması dinî hitabetin en güzel örneklerinden biridir. Hz. Peygamber (s.a.v.), kendisi Arap dilini güzel konuştuğu gibi ashabını da düzgün konuşmaya teşvik eder, ifade hatalarını düzeltir, insanın güzelliğinin dil ve ifadesinde olduğunu söylerdi. Hitap ettiği kişilerin akıl ve kültür düzeyine uygun ifadeler kullanır, ashabının da böyle yapmasını isterdi.

Peygamberimizin metodunu sürdüren din görevlileri için dinî hitabet etkili bir hizmet aracıdır. Konuşmacı insanların akıl ve duygularına hitap ettiğinin farkında olmalıdır. Halk arasında "Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır." şeklinde bir söz vardır. Yunus Emre'nin "Söz ola kese savaşı! Söz ola bitire başı" mısraları da konuşmadaki üslubun önemine işaret etmektedir. Dinî gerçeklerin doğru algılanabilmesi için açık ve anlaşılır bir şekilde sunulması gerekir. Bu bakımdan din hizmeti yürütenler sözlerin en güzeli olan Allah'ın kelamını duyururken hitap ve üslubun da en güzelini seçmelidir. Dilin inceliklerini dikkate almalı, abartılı konuşmalardan kaçınmalıdır.

Peygamberimiz de *'İfadenin öylesi vardır ki büyüleyici bir etkiye sahiptir."*[4] buyurarak sözün etkisine ve önemine işaret etmiştir. Sözün güzelliğini gösteren işaretlerden biri de usanç verecek kadar uzun olmamasıdır. Allah Resulü (s.a.v.) bir başka hadislerinde ise çok konuşan kişinin hata yapma ihtimalinin bulunduğuna işaret ederek şöyle buyurmuştur: *'Allah'ı anmak, Hakk'a çağrı ve batıldan sakındırma vasfını taşımayan bütün sözler hiç şüphesiz insanın lehine değil aleyhinedir."*[5]

PAYLAŞALIM

Din hizmetlerinde hitabetin önemini belirten bir kompozisyon yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRELİM

Söz ola kese savaşı
Söz ola bitire başı
Söz ola ağılı aşı
Bal ile yağ ede bir söz
...
Kişi bile söz demini
Demeye sözün kemini
Bu cihân cehennemini
Sekiz uçmağ ede bir söz

Yunus Emre
(www.yunusemre.gov.tr)

Yukarıdaki dizeleri din hizmetlerinde hitabetin önemi açısından değerlendiriniz.

3 Şuarâ suresi, 214. ayet.
4 Buhârî, "Nikâh", 47, "Tıb", 51.
5 Tirmizi, "Zühd", 63.